

Ó, borg mín, borg

Um Vilhjálms frá Skáhholti

Sem nýjung í þessu þemahefti um borgina birtist hér fjölmála safn þýðinga á fyrsta verski kvæðisins „Ó, borg mín, borg“ eftir Vilhjálms (Björgvin Guðmundsson) frá Skáhholti (1907–1963). Kvæðið birtist fyrst á íslensku og því næst þýðingar þess á átta tungumálum – þar með talið íslenska táknmálinu. Þýðingarnar eru settar fram í stafrófsröð eftir tungumálum (rituðum) og birtast á dönsku, ensku, frönsku, ítölsku, rússnesku, spænsku, þýsku og að lokum er þýðing á íslenska táknmálinu á myndbandi. Kveikja þessa frumkvæðis á ekki hvað síst rætur að rekja til þess að allt frá því Haukur Morthens, vinur Vilhjálms, gerði lag við kvæðið öðlaðist það sérstakan sess sem lofsöngur um höfuðborg Íslands, Reykjavík.¹

Vilhjálmur var fæddur í Skáhholti við Drafnarstíg í Reykjavík og kenndi sig við fæðingarstað sinn. Hann bjó alla tíð í Reykjavík – utan einn vetur að hann dvaldi í Askov, á Suður-Jótlandi. Ýmis störf stundaði hann samhliða skáldskapariðkun, en þekktastur var hann án efa fyrir eins konar skransölu og blómabúð sem hann rak í miðborginni.

Um Vilhjálms og skáldferil hans segir í samantektinni „Merkir Íslendingar“:

Hann var Reykjavíkurskáld í húð og hár, tilfinningaríkt og eirðarlaust náttúrubarn og drykkfellt alþýðuskáld sem lá ekki lengi yfir ljóðum sínum né skeytti um brothætt mannorðið. [...] Vilhjálmur er oft sjálfmiðaður, sjálfsgagnrýnn og angurvær þó að hann verji breyskan bróður og beri höfuð hátt í allri sinni ógæfu.²

¹ Annað kvæði Vilhjálms, við lag Sigfúsar Halldórssonar, „Litla fagra, ljúfa vina“ hefur einnig verið á allra vörum um árabíl.

² Til frekari upplýsinga sjá *Morgunblaðið*, 29. desember, 2014, bls. 27.

Vilhjálmur sendi frá sér ljóðabækurnar *Næturljóð* (1931), *Vort daglegt brauð* (1935)³, *Sól og menn* (1948) og *Blóð og vín* (1957). Sýnisbók kvæða hans *Jarðnesk ljóð* kom út 1959 og árið 1992 var heildarsafn verka hans *Rósir í mjöll*, sem Helgi Sæmundsson bjó til prentunar, gefið út, enda bækurnar löngu uppseldar og ófáanlegar. Vilhjálmur var málsvari lítilmagnans. Í umfjölluninni um merka Íslendinga, sem vitnað er til hér að framan, segir um Vilhjálm frá Skáholti: „Hann skipar sér á bekk með róttækustu málsvörum verkalýðsbaráttu og heimsbyltingar og ræðst auk þess á hræsni og skinhelgi góðborgaranna með hispurslausum hugleiðingum um sjálfan sig og frelsarann“.⁴

Í kvæðinu „Ó, borg mín, borg“ ber þó mest á angurværðinni. Ljóðmælandinn mærir borgina og gerir fegurð hennar að umtalsefni. Uppvaxtarár „barnsins unga“ mótast af strætum og lágreistum byggingum miðborgarinnar og í huga „lítills barns“ skorðast ljúf minning sem hann yljár sér við síðar á ævinni. Í síðustu versum kvæðisins verður tjörnin að eins konar leiðarstefi og tákmynd þess sem aðgengilegt er og óaðgengilegt í senn. Hólminn, áltfir og kríur verða til þess að hann andvarpar og segir: „Ó ljúfa borg, ég lofa allt þitt glingur,/ sem liggur fágað kringum Arnarhól.“

Sjá glingur þitt er gjöf úr helgum sjóði,
sumt glitrar eins og helgilín í kór.

Það minnir mig í litum og í ljóði
á lítinn dreng, sem þráði að verða stór.

Hólmfríður Garðarsdóttir tók saman.

HÓLMFRÍÐUR GARÐARSDÓTTIR

Prófessor í spænsku

Mála- og menningardeild

Hugvísindasviði Háskóla Íslands

Brynjólfsgötu 1

IS-101 Reykjavík, Ísland

holmfr@hi.is

³ Bókin var endurútgefin árið 1950.

⁴ *Morgunblaðið*, 29. desember, 2014, bls. 27.

Ó, borg mín, borg*

Ó, borg mín, borg,
ég lofa ljóst þín stræti,
þín lágu hús og allt, sem fyrir ber.
Og þótt svo tárið oft minn vanga væti,
er von mín einatt, einatt bundin þér.
Og hversu sem að aðrir í þig narta,
þig eðla borg, sem forðum prýddir mig,
svo blítt, svo blítt sem barnsins unga hjarta
er brjóst mitt fullt af minningum um þig.
[...]
Um síð, um síð ég kem og krýp þér aumur
og kyssi jafnvel hörðu strætin þín,
því af þér fæddist lífs míns ljósi draumur,
eitt lítið barn, og þar var ástin mín.

Vilhjálmur frá Skáholti

* Kvæði Vilhjálms „Reykjavík“, betur þekkt sem sönglagið „Ó borg, mín borg“, í flutningi Hauks Morthens (sjá: <https://www.youtube.com/watch?v=5TTmmHIDzjE>), birtist fyrst í *Vort daglega brauð* (1935). Hér er stuðst við framsetningu þess í *Rósir í mjöll: Ljóðasafn*, sem Helgi Sæmundsson bjó til prentunar, Reykjavík: Hörpuútgáfan, 1992, bls. 98-101. Um fyrsta erindi kvæðisins er að ræða ásamt broti úr því næstsíðasta.

DANSKA

O by, min by

O by, min by,
min pris nu dine gader finder,
de lave huset, alt, som øjet møder.
Og selvom tårer ofte væded' mine kinder:
du ser vel: håbet altid for dig gløder.

Om dig lad andre tale ilde,
min ædle by, som fordum var min pryd,
så blidt som barnets unge kilde
er mine minder om dig blot en fryd.

Til sidst, til sidst jeg ydmygt kryber ned
og kysser dine hårde gader med begærlighed
for livets drøm blev født på dette sted,
et lille barn, det var min kærlighed.

Þýðing: Gísli Magnússon

GÍSLI MAGNÚSSON
Dósent í dönsku
Mála- og menningardeild
Hugvísindasviði Háskóla Íslands
Brynjólfsgötu 1
IS-101 Reykjavík, Ísland
gislim@hi.is

ENSKA

My Town

Oh, my town, my town
I praise your ways and streets so dear,
Your little houses and all that I see.
For though oft down my cheek will run a tear,
My hopes are constantly tied to thee.

No matter others do not take your part,
My beloved town which nurtured me
So tender, tender, as a baby's heart,
My breast is full of memories of thee

At last to you I sadly bend my knee
Even kiss the hard stony streets I knew
Because they gave birth, gave my dream to me,
The child who was to be my love so true.

Pýðing: Júlían M. D'Arcy

JÚLÍAN M. D'ARCY
Prófessor í ensku
Mála- og menningardeild
Hugvísindasviði Háskóla Íslands
Brynjólfsgötu 1
IS-101 Reykjavík, Ísland
jaydarcy@hi.is

FRANSKA

O ville ma ville

O ville ma ville

Je chérie tant tes avenues

Tes maisons basses et ton joli décor.

Même si souvent une larme coule sur ma joue

Mon espoir est toujours toujours toi.

Même si d'autres te maudissent

Toi, noble ville qui autre fois me paraît.

Doux si doux comme celui d'un enfant

Mon coeur bat de souvenirs de toi.

Plus tard je viendrai humble devant toi

J'embrasserai même ton dur pavé

Puisque de toi est né le rêve clair

Un bel enfant qui devint mon amour.

Þýðing: Ásta Ingibjartsdóttir
og Francois Frans Heenen

ÁSTA INGIBJARTSDÓTTIR

Aðjunkt í frönsku

Mála- og menningardeild

Hugvísindasviði Háskóla Íslands

Brynjólfsgötu 1

IS-101 Reykjavík, Ísland

astaingi@hi.is

FRANCOIS FRANS HEENEN

Aðjunkt í frönsku

Mála- og menningardeild

Hugvísindasviði Háskóla Íslands

Brynjólfsgötu 1

IS-101 Reykjavík, Ísland

ffh@hi.is

ÍTALSKA

O città, mia città

O città, mia città,
io canto le tue strade luminose,
le basse case e tutto quel che appare.
Spesso una lacrima il viso mi riga
ma la speranza sempre, sempre a te mi lega.

Lascia che gli altri ti rodano pure,
città sublime, che un tempo mi ornavi.
Lieve, lieve come del bimbo il cuore
è il petto mio ricolmo di ogni tuo ricordo.

Mi arrendo infine, infine vengo a te,
mi prostro e bacio le tue strade dure.
Perché da te radioso è nato il sogno
di questa vita: un piccolino, tutto il mio amore.

Pýðing: Stefano Rosatti

STEFANO ROSATTI
Aðjunkt í ítölsku
Mála- og menningardeild
Hugvísindasviði Háskóla Íslands
Brynjólfsgötu 1
IS-101 Reykjavík, Ísland
rosatti@hi.is

RÚSSNESKA

Мой городок

Мой городок, к домишкам невысоким
И светлым улочкам со всех сторон –
Пусть слёзы часто орошают щёки –
Надеждой неизменно устремлён.

И заново при каждом приближеньи
Ты, благородный, осветишь мой путь.
Как нежное дитя, приду в смущенье.
Воспоминанья переполнят грудь.

Паду я благодарно на колени,
Страданием души изнемождён:
Ибо из самых светлых побуждений
Любовь моя и сам я здесь рождён.

Þýðing: Svetlana Súvorova

SVETLANA SÚVOROVA
Framkvæmdastjóri og þýðandi
Býr í Moskvu, Rússlandi
nyckiss@list.ru

SPÆNSKA

Oh mi ciudad

Oh mi ciudad,
yo canto a tus calles,
tus casas bajas y tu humildad.
Y aunque el llorar mi cara triste apague,
mis esperanzas contigo estarán.

Si bien la gente tanto te censura,
noble ciudad, tú honraste mi niñez.
Tu alma joven llena de ternura
mi corazón recordando el ayer.

Hoy a tus pies me postro cuando vuelvo,
tus duras calles beso con dolor.
Porque de ti nació una vida, un sueño,
un pequeñín que fue mi gran amor.

Oh mi ciudad.

Pýðing: Steinunn Björk Ragnarsdóttir
og Elías Portela

STEINUNN BJÖRK RAGNARSDÓTTIR
Stundakennari í spænsku
Mála- og menningardeild
Hugvísindasviði Háskóla Íslands
Brynjólfsgötu 1
IS-101 Reykjavík, Ísland
sr@hi.is

ELÍAS PORTELA
Pýðandi og ljóðskáld
Býr í Reykjavík
epf@hi.is

PÝSKA

Meine Stadt

Meine Stadt. Oh, meine Stadt.
Ich preise deine Gassen, deine Häuschen,
soweit mein Auge reicht.
Wenn auch Tränen meine Wangen nässen,
nimmst du mir die Hoffnung doch nie.

Mögen andere dich schelten,
meine geliebte Stadt, wo meine Wiege stand,
so zart wie eines Kindes Herz
wohnt die Erinnerung an dich in meiner Brust.

Zu guter Letzt mein Knie zu Boden sinkt,
mein Kuss deine steinigen Straßen berührt
dort, wo es das Licht der Welt erblickte,
das Kind, das meine Liebe ward.

Þýðing: Sabine Leskopf

SABINE LESKOPF

Þýðandi, túlkur og borgarfulltrúi

Langholtsvegi 87

IS-104 Reykjavík, Ísland

sabine@hi.is

ÍSLENSKT TÁKNMÁL

Pýðing: Elsa G. Björnsdóttir

ELSA G. BJÖRNSDÓTTIR

Pýðandi og táknmálstúlkur

Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra

Grensásvegi 9

IS-108 Reykjavík, Ísland

elsa@shh.is